

VJERA I SPORT U SUSRETU

U organizaciji Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu u velikoj je dvorani Fakulteta 19. i 20. listopada održan XXIII. međunarodni teološki simpozij „Vjera i sport u susretu”. Na simpoziju su sudjelovali priznati međunarodni i domaći stručnjaci.

U prigodi otvaranja simpozija uvodnu je riječ u ime organizatora uputio izv. prof. dr. Ivica Žižić, v. d. prodekana za znanost. „Ovaj naš skup prilika je da na znanstvenoj razini promišljamo mogućnosti i izazove vjere i sporta u susretu ne zatvarajući oči pred predra-sudama, protuslovljima, ali i pred neslućenim obećanjima koja taj suodnos nude. To je obećanje velikog sklada, ‘totalnih iskustava’, koja su kadra preobratiti naše postojanje u svetkovanje. Istinska vjera i pravi sport imaju mnogo toga zajedničkog: to je poglavito želja da čovjeka učine cjelovitijim, a ovaj svijet sretnijim i boljim. No on to, zacijelo, neće biti ne integrira li višnje načelo svetoga”, kazao je između ostaloga dr. Žižić.

Sudionike skupa pozdravio je veliki kancelar KBF-a u Splitu mons. dr. Marin Barišić, koji je istaknuo aktualnost teme i problematike suodnosa vjere i sporta, odnosno čovjekova tijela i duše. U tom je svjetlu kazao da stara izreka „Zdrav duh u zdravom tijelu” vrijedi i obrnuto: „Zdravo tijelo u zdravom duhu”. „Koliko je sport važna dimenzija čovjekova života govori i naš svakodnevni jezik kad primjerice kažemo: ‘Hram sporta.’ Teretane nam postaju kapelice svakodnevne liturgije. Sport traži vježbanje i rezultate kao i vjera svjedočenje i djela”, poručio je nadbiskup.

Pozdravnu riječ uputio je prof. dr. sc. Branko Matulić, prorektor Sveučilišta u Splitu, naglasivši kako „Katolički bogoslovni fakultet iz godine u godinu podiže ljestvicu svoga znanstvenog djelovanja, a tome pridonose i ovi simpoziji. Vaš fakultet se bavi svakodnevnim, ovozemaljskim, posebnim društvenim temama i na taj način pridonosi zajednici u kojoj djeluje i na neki način uvijek je glas savjesti svima nama, tako i Sveučilištu. Važno nam je kakvi glasovi i kakve spoznaje dolaze s ovoga fakulteta.”

Simpozij je otvorio v. d. dekana KBF-a izv. prof. dr. Anđelko Domazet, naglasivši aktualnost teme za „sadašnji trenutak Crkve, teologije i društva općenito. Teologija se treba zanimati za sport zato što se teologija bavi čovjekom u njegovoj složenoj tjelesno-duhovnoj stvarnosti, a među njegovim različitim aktivnostima svojstvenom mu je da se bavi sportom, igrom”. Izrazio je nadu da će simpozij potaknuti na dublje razumijevanje teološkog i antropološkog značenja vjere u sportu i sporta u području odgoja i pastorala Crkve.

Nakon riječi pozdrava uslijedilo je predstavljanje zbornika radova XXII. međunarodnoga znanstvenog simpozija „Vjera u mediji – mediji u vjeri”, o kojem je govorio prof. dr. sc. Mladen Parlov, a izlaganje dr. sc. Jure Strujića pročitao je prof. dr. Ante Mateljan.

Potom je predavanje održao prof. dr. sc. Lincoln Harvey (St Mellitus College, London, Ujedinjeno Kraljevstvo) o temi „*Sjetimo se da smo igračke: sport u teološkoj perspektivi*”. U svome je predavanju govorio o stvaranju ni iz čega, o ne postajanju potrebe za smislenim stvorenjem, o sportu kao nepotrebnoj, ali smislenoj aktivnosti. Zaključio je kako sport nalikuje bogoštovlju, ali „nije bogoštovni čin, protivno važećim strujanjima u teologiji sporta, a u skladu s povijesti crkvenoga učenja u njezinoj kritici prema poganskim utjecajima. To je, naprotiv, autoreferentni čin izdvojen od doksološke prakse. Naravno, srodnost je očita jer oboje izražavaju tko *smo*. No sport, da tako kažemo, nije usmjeren k zajedništvu s Bogom. To je drukčija komemoracija od one koju vršimo u euharistiji. To je drukčije prisjećanje od spomen-čina euharistijske molitve. Ovdje, dalje, nema transspustancijacije – ili ‘transcendencije’ – jer se jednostavno suočavamo s dinamičnom stvarnošću onoga tko smo u samodostatnom činu.” Dr. Harvey zaključuje da „kršćanin mora razumijevati sport. On je liturgijsko slavlje naše kontingencije, tjelesni ritual koji ukazuje na naše mukotrpno putovanje podsjećajući nas na naše ne-ozbiljno podrijetlo kao igračaka koje su pozvane da se klanjaju Bogu”.

Drugi dan simpozija počeo je predavanjem doc. dr. sc. Ivane Zagorac (Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu) o temi „Sport, igra, svrhovitost”. Priroda veze između sporta i igre predmet je brojnih rasprava. Teorije se kreću od tvrdnje da je svaki sport igra (dok svaka igra nije sport), pa do stavova koji dokidaju svaku vezu između modernog sporta i igre. Kazala je kako se čini da moderni sport ima snažne veze s konceptom igre, ali da se od njih planski povlači. Ne misli da je to nužno loše ni za sport ni za igru, ali jest za „filozofe sporta koji to kidanje veza nastoje objasniti”.

U prvome dijelu rada razmotrila je elemente igre koji izazivaju ponajviše prijepora u kontekstu sporta: njezinu samosvrhovitost, odvojenost od „stvarnog života”, neozbiljnost i potrebu za fantazijom. U drugome dijelu rada usmjerila se na koncepciju „duh igre” te je usporedila s podjednako fluidnom koncepcijom „duha sporta”. Ono što motivira taj rad jest uvid da i igra i sport, oba naizgled prozaična i u sebi zatvorena fenomena, polaze od pretpostavke vlastite svrhovitosti. Štoviše, ponešto hrabrije moglo bi se ustvrditi da upravo uvid u samosvrhovitost obaju fenomena može imati pozitivne implikacije u potrazi za smislom i u širem kontekstu, naglasila je dr. Zagorac.

Potom je prof. dr. sc. Marinko Vidović (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) izlagao o temi „Pavlova uporaba športskog rječnika i metaforā. Ciljno usmjereno ljudsko / kršćansko djelovanje”. Kao baštinik i dobar poznavatelj helenističkoga svijeta u čiju kulturu pripada i organiziranje raznih športskih natjecanja, Pavao je jedini novozavjetni pisac koji obilnije rabi športsku metaforiku u izricanju i prenošenju svojih stavova i teoloških ideja. Dr. Vidović je u svom izlaganju književnom i kontekstualnom analizom istražio sve športskim motivima bogatije Pavlove tekstove (1 Kor 9, 24–27; 1 Sol 2, 1s.19; Fil 1, 27–30; 2, 16; Gal 2, 1s; 5, 7; Fil 3,12–16; 4, 1.3; Rim 9, 16; 15, 30), uočavajući njihovu povijesnu ukorijenjenost i misaonu nosivost.

Športskom metaforikom, posebno vrlo čestom metaforom trčanja, a onda i šakanja, Pavao inzistira na ciljnoj usmjerenosti kršćanskoga života koji nikada nije siguran u uspjeh i koji uvijek strepi pred mogućim neuspjehom. Šport kao i vjera, naglasio je dr. Vidović, „ne poznaju sustav osiguranja i sigurnosti”. Maksimalna zauzetost oko cilja, rad na sebi i usmjerenost života samo su pretpostavke kojima ljudi otvaraju prostor Bogu za ostvarenje njegovih obećanja. Konačni uspjeh kršćanskoga života stvarnost je konačne Božje prosudbe i u konačnici njegove milosti. U kršćanskom životu, za razliku od športa, nagradu ne dobiva samo najbolji pojedinac nego svi koji stignu do cilja. U zaključku je dr. Vidović istaknuo Pavlovo uočavanje povezanosti i sličnosti športskog i vjerničkog ponašanja. Šport promiče samopouzdanje, određene vrijednosti, norme i ideale, poštovanje pravila, timski rad, hrabrost, odvažnost, duh pobjede i gubitništva, vježbanje volje u svakom smislu, a bez toga ni vjera u Boga koji se objavio u Kristu, a posebno njome prihvaćen vjernički način života ne mogu opstati. „U športskoj težnji koja se u suvremenom olimpijskom duhu definira kao uvijek jače, više i brže moguće je, pavlovskim pogledom, vidjeti horizont transcendentnog iskustva i želje, odnosno eshatonske usmjerenosti vjerničkih nastojanja i života. Šport je za Pavla, kao i život, zauzetost oko cilja koji je u budućnosti, ali Božjoj i u konačnici o Bogu ovisnoj”, zaključio je prof. Vidović.

Nakon rasprave i kratke stanke doc. dr. sc. Boris Milavić (Kineziološki fakultet, Sveučilište u Splitu) govorio je o temi „Vjera u istraživanju mladih”. Zbog vrlo važne uloge koju ima u životu mnogih pojedinaca vjera u nekoliko posljednjih godina postaje sve češće predmetom istraživanja, kako u općoj populaciji tako i u kliničkom okružju. U društvenim istraživanjima vjera se najčešće definira kao snaga religijskih vjerovanja ili kao intrinzična religioznost. U svo-

me je izlaganju dr. Milavić prikazao najčešće korištene mjere vjere rabljene u istraživanjima, poput Upitnika snage religijske vjere sv. Klara (Plante i Boccaccini, 1997.) i Religijskog indeksa sveučilišta Duke (Koenig i Büssing, 2010.). Zbog višestruke kulturalnosti zapadnih društava u kojima su nastali ti su upitnici najčešće konstruirani za mjerenje vjere u osoba koje mogu pripadati i različitim denominacijama unutar jedne religije, i različitim religijama. Prikazao je i osnovne nalaze o utvrđenim relacijama između mjera religioznosti i različitih psihologijskih konstrukta u općoj populaciji i nekim kliničkim populacijama, a posebice na populacijama mladih i sportaša. Primjerice, utvrđena je pozitivna povezanost između snage religioznosti i samopoštovanja ispitanika, kao i između snage religioznosti s percipiranim suočavanjem, s nadom i s optimizmom kao mjerama pozitivne psihologije. Predstavio je, također, rezultate istraživanja vjere provedenih u hrvatskom društvu.

Paolo Crepaz, dr. med. (Salezijanski sveučilišni institut, Venecija, Italija) izlagao je o temi „Sport u svjetlu vjere: koji su odrazi na području odgoja?”. Nadahnjujući se na gledištu pape Franje prema kojem je sport metafora života, dr. Crepaz postavlja pitanje: koji su odnosi između vjere i sporta? Postoje li područja i ograničenja toj sinergiji? Sport može biti ključan za odgoj, jer omogućuje onome tko ga prakticira, osobito mladima, ali ne samo mladima, da se otvore događaju života, da kušaju prijeći granice, susrećući se s protivnikom na istoj razini, dajući više od sebe, otvarajući se, na neki način, onostranome. Sport ima moć poučavanja u pozitivnim vrijednostima; on obogaćuje življenje. Svaki od nas koji igramo, poučavamo, organiziramo i podupiremo sport, može se preobraziti preko sporta kao i preobraziti druge putem sporta, kazao je dr. Crepaz, pitajući se: Postoje li preduvjeti da se to ostvari? Jesu li nužna načela na kojima se valja nadahnjivati? Može li vjera osvijetliti sport? I koji su odrazi na području odgoja? O tim pitanjima prigode za razmišljanje i svjedočenje ne manjkaju: sport je *askesis*, asketsko iskustvo, odnosno djelovanje preobrazbe tijela i duha; sport je *paideia*, odnosno opći odgoj; sport je put odgoja koji se ne temelji na uvođenju, nego na *e-ducere*, izvlačenju onoga što u osobi postoji; sport je natjecanje u kojem *cum patere* znači zajedničko traganje za ciljem.

Popodnevni dio programa započeo je predavanjem izv. prof. dr. sc. Ivica Žižica (Katolički bogoslovni fakultet u Splitu; Papinski liturgijski institut Papinskog sveučilišta sv. Anzelmo, Rim) o temi „Ritualizacija u sportu”. Dr. Žižić je u svome predavanju nastojao pokazati antropološku osnovu ovih dvaju kulturoloških fenomena. Podijelio

ga je u tri segmenta: pitanje ekspresivne funkcije, transformativne funkcije te estetske funkcije u kojoj se pronalaze vjerski obredi i sportsko ponašanje. Naglasio je kako se sport obredno igra u natjecanjima, a religija se igra s transcendencijom tako da je obrednost spušta u imanentno dok se sport igra s imanentnim tako da se otvara jednoj vrsti transcendencije. Postoje razne definicije igre, a kao najpotpuniju istaknuo je onu kako je igra slobodna, neproduktivna i neizvjesna aktivnost koja se otvara prema zamišljenoj stvarnosti i prema hipotetskom načinu djelovanja. Igra uključuje preciznu simboličku elaboraciju prostora i vremena. Sport i religija igraju se preko obrednih transformacija. Tu se jasno uočava nekoliko faktora: performativnost, formalnost, stvaranje idealnog poretka te združivanje svetoga i profanoga. Estetska funkcija je ritualna funkcija koja sport promatra u svjetlu hipotetskog djelovanja. Izlagač je naglasio kako obred djeluje infraracionalno, tj. da se kreće u sferi značenjskog izobilja i posebno emotivnog vrenja. Potom je prikazao video iz svibnja 2017. s nogometnog stadiona *Olimpico* u kojem je prikazana nogometna ikona F. Totti s ciljem da se zapitamo postaje li sport danas nekom vrstom zamjenske religije po svojoj obrednosti: pozdravi, dodiri, ljubljenja, klanjanja, slavljenja. Po svim svojim elementima to je religijsko slavlje iako se tako ne čini, jer je sport sposoban obuhvatiti na tisuće ljudi i sve ih sabrati u jednu jedinstvenu *communitas* te ih uvesti u jedan jedinstveni tok, *flow*. Svijet sporta s velikom lakoćom zahvaća u blagdanski egzistencijal čovjeka te se s razlogom možemo zapitati: Može li sport zamijeniti religiju?

Potom je doc. dr. sc. Ante Akrap (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu) izlagao o temi „Ontologija nogometne igre”. Odmah je primijetio kako je ovaj video koji je dr. Žižić prikazao odličan uvod u njegovo predavanje. Pojasnio je kako se u antropološkom smislu čovjek treba igrati. Igra ima važnu odgojnu vrijednost te je ona ontološka struktura čovjeka. Bez igre čovjek ne bi bio čovjek. Igra uključuje interakciju s drugim te je simbol zblježavanja s drugim. Nakon što je kratko izložio povijest nogometa te kako je nogomet postao najvažnija sporedna stvar na svijetu, dr. Akrap je pojasnio kako, iako na prvi pogled ontologija i nogomet zajedno izgledaju nepovezano, ipak ima nekog smisla ontološka struktura nogometne igre. Ontologija se kao filozofska disciplina bavi bitkom i s njim povezanim pitanjima. Ontologija nogometa raspravlja što je nogomet, a što nije nogomet. Sukladno tome raspravlja o dijelovima nogometne igre, o njihovim međusobnim odnosima, o odnosima dijelova prema cjelini nogometne igre te o samoj cjelini nogometne igre. Ontologija nogometa nastoji odgovoriti na pitanja koja se odnose na loptu,

igrača, suradnju igrača, na prostor i vrijeme, strategiji itd. Zaključio je kako je sport fenomen od društvenoga značaja kojim se bavi mnoštvo ljudi te snaži ljudsko tijelo i dušu. Ipak, on se danas izgubio u spektaklu koji je postao dominantan oblik izražavanja suvremenog načina života te mu prijete opasnost od pretjeranih i nerealnih zahtjeva koji se svode na granice ljudskih mogućnosti.

Posljednje predavanje na simpoziju održao je Hrvoje Petrušić, doktorand (Katolički bogoslovni fakultet, Sveučilište u Splitu), o temi „Antropotehnički imperativ. Uz Sloterdijkovu filozofiju vježbi”. Svoje predavanje temelji na Sloterdijkovoj knjizi „Moraš promijeniti svoj život”. Antropotehnika je skup tehnika i postupaka koje čovjek sam izvodi na sebi ili daje drugome kao čovjeku da to radi na njemu, te iznalaženjem te tehnike čovjek iznalazi sebe. Prema Sloterdijkovu učenju sport proizvodi sportaša, subjekt kao i kondiciju – stanje u svijetu i stanje organizma. Izlagač je u jednu ruku uzeo knjigu Tome Kempenca *Nasljeduj Krista*, a u drugu udžbenik za obuku američkih vojnika marinaca *Vježbajte bez sprava*. Prema Sloterdijkovu između ove dvije knjige ne postoji kategorijalna razlika – obje su priručnici za antropotehniku. Subjekt i objekt antropotehnike je čovjek koji na sebi radi i koji je sam aktivni izvođač tih radnji. Da bi se stupilo u vježbovni život, nužna je metanoetika. U njega ne stupamo spontano, inicijacija se odvija prema zasluži. To nalikuje na društvo izabranih za koje je potreban poziv odozgo, iz vertikale, za kojim onda slijedi obraćenje i mukotrpan način ponavljanja vježbi. Prema autorovu mišljenju nema kategorijalne razlike između pravljenja sklekova i moljenja krunice. Oboje su svojevrсни rituali vježbanja i ponavljanja među kojima postoji sličnost. Nevidljiva, ali neizostavna sprava svih tih vježbi jest vertikala na kojoj se kuša snaga i sposobnost života da se postane viši, a samim tim vrjedniji. Taj okomiti stav etika prevodi kao čestit i pravedan, estetika kao pravilan i lijep, sport kao kondicijski uzdignut i spreman, a religija kao uzvišen i svet. Dug i zavojit put Sloterdijkove misli možemo jednostavno sažeti u tvrdnji kako imunologija nalazi saveznika u asketologiji jer život se najbolje čuva tako što mu se daje primjeren oblik, a taj oblik je *condicio sine qua non* svakog osmišljenog, zdravog i ispunjenog života.

Nakon kratke rasprave v. d. dekana KBF-a prof. dr. Anđelko Domazet zahvalio je svim predavačima, slušateljima kao i onima koji su omogućili da ovaj simpozij bude održan te ga je proglasio završenim.

Silvana Burilović Crnov